

контролю регулярності руху. У підприємств МЕТ є і мотивація виконання цього показника, а саме Положенням з оплати праці водіїв передбачено виплату премії за виконання показника «регулярність руху».

Щодо показника «культура обслуговування», то він не має ні чіткого визначення, ні кількісного вираження, не має тісного зв'язку з показниками виробничої програми, хоча культура обслуговування пасажирів, безумовно, впливає на обсяги пасажироперевезень, фінансові показники підприємства МЕТ, показники продуктивності праці та ін.

Таким чином, необхідно невідкладно розробити Положення, в якому слід чітко визначити дієві економічно обґрунтовані показники якості послуг МЕТ, ретельно розробити методичні вказівки щодо їх визначення та впровадження в діяльність підприємств МЕТ.

1. Кириллова А.Н. Совершенствование механизма реформирования жилищно-коммунального комплекса // Сб. науч. тр. Вып.2. – М.: Прометей, 2000. – С.178-186.

2. Ковалевський Г.В., Козак Т.В. Новая программа развития жилищно-коммунальных комплексов и эффективность экономики стран, регионов и городов // Коммунальное хозяйство городов. Вып.54. Серия: Экономические науки. – К.: Техніка, 2004. – С.132-140.

3. Ніколаєв В.П. Змінення фінансового стану комунальної галузі // Фінанси України. – 2003. – №6. – С.75-81.

4. Оніщук Г.І. Проблеми розвитку міського комплексу України: теорія, практика. – К.: Науковий світ, 2002. – 439 с.

5. Тищенко О.М. та ін. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи. – Харків: ВД «Інжек», 2008. – 368 с.

6. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки: Закон України №1511-VI (1511-17) від 11.06.2009 р.

7. Про затвердження Державної програми розвитку міського електротранспорту на 2007-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України №1855 від 29 грудня 2006 р.

Отримано 17.03.2010

УДК 338

О.О.ТАРАСЮК, Н.В.ХВИЩУН, канд. екон. наук
Луцький національний технічний університет

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Розглянуто основні нормативно-законодавчі документи в сфері реформування комунального господарства, сучасні проблеми галузі та визначено основні напрямки її реформування.

Рассмотрены основные нормативно-законодательные документы в сфере реформирования коммунального хозяйства, современные проблемы отрасли и определены основные направления ее реформирования.

This article discusses the basic regulatory and legislative documents in the sphere of reforming the Communal Services, modern problems in this industry and identified the main ways to reform it.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, реформування, інноваційні реформи, вдосконалення комунального господарства, комунальні послуги.

В сучасних умовах господарювання комунальне господарство є важливою сферою господарського комплексу країни. І хоча необхідність реформування ЖКГ усвідомлена уже давно і протягом 19 років спостерігаються спроби вирішення проблеми в сфері, проте реального покращення ситуації досі не відбувається. І наукові дослідження, присвячені питанням реформування ЖКГ ще довго будуть актуальними.

Проблеми реформування житлово-комунального господарства знайшли своє відображення у наукових роботах багатьох вчених-економістів та практиків галузі. Значний внесок у розробку даної тематики здійснили такі науковці, як Т.М.Качала, Ю.Г.Лега, І.Г.Мельник, Г.І.Онищук, А.Н.Ряховська, Ф.Г.Таги-Заде [3-8] та ін.

Метою даної статті є поглиблення дослідження проблем комунального господарства України та визначення на цій основі основних напрямів його реформування.

Ключовими проблемами вітчизняного комунального господарства є: низька якість житлово-комунальних послуг; високий ступінь регіональної диференціації стану забезпеченості та якості надання комунальних послуг; зношеність основних фондів сфери, застарілість технологій; невідповідність наявних інфраструктурних потужностей зростаючим вимогам та потребам; високий рівень монополізації сфери надання комунальних послуг та слабкий розвиток конкуренції у цьому секторі; недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності ЖКГ; непрозорість формування цін/тарифів за послуги та поточної діяльності підприємств комунального господарства [1] та ін. Гострота всіх цих проблем призвела до необхідності реформування комунального господарства України.

Вирішення даного питання і зумовили Верховну Раду України у 2009 р. затвердити Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 рр. Розроблення нової редакції Програми було зумовлене необхідністю внесення змін до діючої на той час Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 рр., яка була затверджена Законом України №1869-IV від 24 червня 2004 р., на основі аналізу результатів її виконання, уточнення поставлених завдань, строків їх реалізації та обсягів видатків на фінансування виконання Програми.

Прийнятий Закон окреслює проблеми, на розв'язання яких спрямовано Програму, визначає та обґрунтовує шляхи та засоби їх вирішення, визначає джерела фінансування визначених завдань та заходів, встановлює результативні показники впровадження завдань та заходів Програми.

Відповідно до даної Програми основними напрямками реформування комунального господарства визначено наступні [2]:

- організацію ефективного управління у сфері виробництва і надання комунальних послуг;
- розвиток державного регулювання діяльності природних монополій на ринку комунальних послуг;
- забезпечення беззбиткового функціонування підприємств комунального господарства;
- технічне переоснащення комунального господарства, запровадження енергоощадних технологій, наближення до вимог Європейського Союзу щодо використання енергетичних і матеріальних ресурсів на виробництво комунальних послуг;
- залучення інвестицій і співпрацю з міжнародними фінансовими установами та донорськими організаціями;
- залучення громадськості до процесів формування комунальної політики та реформування комунального господарства.

Зрозуміло, що першочерговим кроком у реформуванні комунального господарства України має стати вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулювала б встановлення тарифів і оплату комунальних послуг.

Зважаючи на зарубіжний досвід регулювання процесу тарифоутворення в комунальному господарстві, доцільно, щоб система встановлення тарифів на комунальні послуги була насамперед прозора та економічно обґрунтована. Обов'язковою умовою здійснення тарифної реформи має стати зміна тактики ціноутворення – від простого підвищення тарифів треба поступово перейти до їх диференціації з урахуванням якості послуг [9]. Тарифи на комунальні послуги повинні стимулювати комунальні підприємства до енергозбереження та скорочення витрат виробництва, а не до їх підвищення, як це відбувається сьогодні (наприклад, така тенденція спостерігається і на КП «Луцькводоканал» (табл.1), де тарифи на послуги у 2009 р. зросли приблизно на 14-17% порівняно з попереднім роком, а якість послуг лишилася незмінною).

В табл.2 наведено основні показники фінансово-господарської діяльності КП «Луцькводоканал» за останні три роки.

Коммунальное хозяйство городов

Таблица 1 – Тарифы на услуги водопостачання та водовідведення, що надаються КП «Луцькводоканал»

Назва послуг	Од. виміру	Водопостачання (на побутові та господарські потреби)				Водовідведення			
		2008 р.		2009 р.		2008 р.		2009 р.	
		з ПДВ	без ПДВ	з ПДВ	без ПДВ	з ПДВ	без ПДВ	з ПДВ	без ПДВ
Для населення	1м ³	1,80	1,50	2,065	1,721	1,56	1,30	1,828	1,523
Для бюджетних організацій та установ	-«-	2,46	2,05	2,88	2,40	2,22	1,85	2,55	2,125
Для інших споживачів	-«-	2,46	2,05	2,88	2,40	2,22	1,85	2,55	2,125

Таблица 2 – Основні показники фінансово-господарської діяльності КП «Луцькводоканал» за 2007-2009 рр.

№ п/п	Показники	Од. вим.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
1. ВОДОПРОВІД					
3	Доходи – всього нараховано	тис.грн.	17023,9	19804,9	22402
4	Витрати - всього	-«-	15680	20832	23330,9
5	Результат +,-	-«-	1343,9	-1027,1	-928,5
6	Фактичний тариф за 1м ³ (без ПДВ)	грн.	1,1532	1,3927	1,7428
7	Фактична собівартість 1м ³	-«-	1,0622	1,4650	1,8151
8	Рівень відшкодування населенням	%	98,9	102,4	94,8
2. КАНАЛІЗАЦІЯ					
2	Доходи – всього нараховано	тис.грн.	14836,8	17941,6	20427
3	Витрати – всього	-«-	14107,8	18788,2	21184
4	Результат +,-	-«-	729	-846,6	-756,6
5	Фактичний тариф за 1м ³ (без ПДВ)	грн.	0,9743	1,2328	1,5722
6	Фактична собівартість 1м ³	-«-	0,9264	1,2910	1,6304
7	Рівень відшкодування населенням	%	89,1	100,7	93,4
ВСЬОГО ПО ПІДПРИЄМСТВУ					
1	Фінансовий результат (від води і водовідведення)	тис. грн.	2072,9	-1873,7	-1685,1
4	Дебіторська заборгованість, всього	-«-	4976	7588	7219,0
5	Кредиторська заборгованість, всього	тис. грн.	3945,8	4083	5443,6
6	Обсяг наданих послуг (без ПДВ)	-«-	38232,8	45295,8	42829
7	Обсяг оплачених послуг (без ПДВ)	-«-	37654,6	42806,76	43002
8	Рівень фактичної оплати державних послуг споживачами	%	98,5	94,5	100,4

Аналізуючи дані табл.2, спостерігаємо, що фактична собівартість послуг перевищує тарифи на ці ж послуги. Отже, наступним кроком реформування потрібно назвати створення умов, за яких громадяни повністю відшкодовуватимуть витрати на виробництво послуг. Система фінансування комунального господарства і тарифна політика в ньому мають забезпечити поступовий перехід на бездотаційний самокупний принцип роботи комунальних підприємств.

Безперечно, актуальною також є проблема заборгованості населення і бюджетів усіх рівнів перед комунальними підприємствами. Основними причинами заборгованості є низька платіжна спроможність громадян, існуюча система нарахування плати за спожиті послуги, коли населення сплачує не за отримані послуги, а за нормативним принципом.

Подолання проблеми заборгованості населення і бюджетів усіх рівнів перед комунальними підприємствами передбачає, перш за все, вдосконалення процедури оплати послуг (наприклад, застосування штрафів до боржників). Досить корисним у даному випадку може бути досвід Полтави та Макіївки у боротьбі з боржниками комунальних послуг.

У Полтаві діють чотири спеціальні бригади з дистанційного відключення від водопостачання. Одна спецмашина може обслужити за добу до п'яти квартир. Обмеження водопостачання проводиться без входу в приміщення за допомогою спеціального приладу «Спрут» і не вимагає участі домовласника.

Перед тим, як відключити боржників від водопроводу, їм неодноразово пропонують погасити борги або оформити документи на їх реструктуризацію. Відключення – це крайній захід, що вживається до боржників. Про відключення жителів оповіщають оголошеннями на під'їздах їх будинків. Це досить дієвий захід – наприклад, із 10 квартир, які планувалося відключити від послуги водопостачання у Фрунзенському районі, чотири уклали договори про реструктуризацію боргу і частково погасили його.

У Полтаві також значна увага приділяється індивідуальній роботі з боржниками, допомозі в оформленні субсидій, підписанню договорів на реструктуризацію заборгованості, своєчасній доставці квитанцій з оплати послуг водопостачання.

Вже близько 9,5 тис. боржників отримали консультації фахівців за місцем проживання і на особистих прийомах. За лицьовими рахунками, за якими роз'яснювальні роботи не дають позитивних результатів, КП «Полтававодоканал» вимушене посилювати досудову роботу, подавати позови до суду, працювати спільно з державними виконав-

цями з примусового стягнення заборгованості. В результаті претензійно-позовної і виконавчої роботи за 6 місяців 2009 р. на розрахунковий рахунок підприємства надійшло майже 2,642 млн. грн.

Крім того, в мікрорайони, де проживає велика кількість боржників, спільно з бригадами з відключення квартир від системи централізованого водопостачання вирушають виїзні каси зі збору платежів. За 6 місяців 2009 р. виїзними касами зібрано більше 1 млн. грн.

Практично всі, хто піддається процедурі відключення, мають заборгованість понад 1000 грн. Їм доведеться не лише погасити борг перед комунальним підприємством, а й сплатити 284 грн. за підключення до водопостачання.

Прилади дистанційного відключення «Спрут» і «Зигзаг» (для води і каналізації відповідно), розроблені фахівцями КП «Полтававодоканал», вперше були застосовані в їхньому місті у вересні 2004 р. Тоді заборгованість споживачів послуг в Полтаві складала 17 млн. 400 тис. грн. Тільки за два роки застосування приладів комунальному підприємству було повернено 12 млн. грн. боргу.

В Макіївці Державними виконавчими службами застосовуються арешти нерухомого майна – квартир, з подальшим арештом на їх відчуження. Так, за перший квартал 2008 р. районними виконавчими службами міста накладено 15 арештів на квартири боржників. І лише після застосування вимушених заходів, коли експерт починає роботу за оцінкою майна або подальшого відчуження, у боржників відразу знаходяться кошти для оплати боргу. Але в цьому випадку боржник платить на 30% більше реальної заборгованості, тому що на нього покладаються витрати із сплати судового та виконавчого судочинства. Таким чином, всі споживачі, які мають право на отримання житлово-комунальних послуг належної якості, не повинні забувати про обов'язки їх сплачувати.

Ще одним кроком на шляху до вдосконалення ЖКГ провідні фахівці називають створення умов для технічного оновлення комунального господарства і впровадження екологічно чистих технологій шляхом забезпечення підприємств доступу до фінансового капіталу. В такому разі вдасться і здешевити вартість послуг, і дотримуватися вимог щодо охорони довкілля.

Доцільним, на нашу думку, є створення умов для реальної участі споживачів у запровадженні нових тарифів. Залучаючи громадськість до процесу ухвалення рішень у сфері комунальних послуг, можна буде встановити чітку взаємну відповідальність сторін і вживати дієвих заходів щодо збереження природних ресурсів та вчасної сплати за послуги.

Отже, в результаті здійснення даних інноваційних реформ буде створено надійний механізм боротьби з боржниками, поступово збільшуватимуться надходження від оплати послуг. Громадськість, маючи доступ до точної інформації про фінансовий стан комунальних підприємств та беручи участь у процедурі встановлення тарифів, добре знатиме, наскільки ефективно комунальні служби використовують сплачені кошти споживачів. Тобто у результаті буде створено ефективний ринковий механізм функціонування комунального господарства.

Підсумовуючи вищесказане, ще раз відмітимо основні шляхи реформування комунального господарства України: вдосконалення нормативно-правової бази; запровадження прозорої та економічно обгрунтованої системи встановлення тарифів; вдосконалення процедури оплати послуг; створення умов для технічного оновлення галузі і впровадження екологічно чистих технологій; залучення громадськості до процесу ухвалення рішень.

На завершення варто зауважити, що функціонування комунальної сфери безпосередньо стосується кожної людини і тому будь-які зрушення в ній, як позитивні, так і негативні, відразу ж відображаються на якості життя будь-якої української родини та громади в цілому, а тому її реформування повинно здійснюватися дуже виважено і обережно, враховуючи думку кожного з нас.

1. Про житлово-комунальні послуги: Закон України // ВВР України. – 2004. – №47. – ст.514.

2. Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки: Закон України // ВВР України. – 2004. – №46. – ст. 512.

3. Качала Т.М. Прогноз розвитку житлово-комунального господарства України // 36. наук. праць Черкас. держ. технолог. ун-ту. Вип.2. – Черкаси: ЧДТУ, 2002. – С.13-24.

4. Лега Ю.Г., Качала Т.М., Четцова Н.Ф. Вдосконалення управління житлово-комунальним комплексом України в сучасних умовах розвитку національної економіки. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 219 с.

5. Мельник І.Г. Напрямки регулювання цін і тарифів на житлово-комунальні послуги // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Освіта та наука без кордонів». – Белгород – Дніпропетровськ: 2004. – С.48-50.

6. Онищук Г. Економіка житлово-комунального господарства: нові підходи у формуванні цінової і тарифної політики // Економіка України. – 2001. – №7. – С.22-28.

7. Ряховська А.Н., Таги-Заде Ф.Г. Комунальна реформа в полоні старих ідей // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 2002. – № 5. – С.5-8.

8. Таги-Заде Ф.Г. Про програму комунальної реформи // Жилищное и коммунальное хозяйство. – 1999. – №1. – С.2.

9. Тищенко А.В. Заборгованість перед ЖКС // Газета 2000. – 2006. – №8. – С.15-18.

Отримано 20.04.2010